

26 YILDIR GÖKYÜZÜNÜN KANATLARI İÇİN ÇALIŞIYOR

TEI, bugün uçak motorları alanında dünya çapında üretim ve tasarım merkezlerinden biri olarak nitelendiriliyor. Genel Maksat Helikopterleri ve Anka projeleri üzerinde çalışan firma, NATO'nun ödülünü alan nadir isimlerden biri

Sayfa: 7

ESKİŞEHİR

MİLLİYET GAZETESİ'NİN EKİDİR

Milliyet BUSINESS

26 YILDIR GÖKYÜZÜNÜN KANATLARI İÇİN ÇALIŞIYOR

TEI diğer adıyla TUSAŞ Motor Sanayi, kendin ilavacılıktaki ana güçlerinden biri. 1985 yılından bu yana üretim yapan firma, kendi alanında dünya çapında üretim ve tasarım merkezlerinden biri olarak nitelendiriliyor. Şu anda 37 farklı tipteki askeri ve ticari motor programları için 450'nin üzerinde farklı parçanın üretimini yapıyor olmasa, bunun somut göstergelerinden. Boeing ve Airbus'ın, B787 Dreamliner ve A380 de dahil olmak üzere ürettiği en son uçaklara ait motorlarda onun ismi var. Otago GE ile yarattığı sinerji, onun ABD'den Uzakdoğu ve Avrupa'ya kadar geniş bir ağa nüfus etmesini sağlamış.

Tüm bunların bir sonucu olarak şirket, üretim faaliyetlerini daha da geliştirerek komple bir motor üreticisi olma yolunda son derece özel adımlar atmış durumda.

MOTOR ÜRETİMİNDE ÖZEL ADIMLAR

TEI Genel Müdürü Akın Duman ile şirketin 26 yıllık uçuş rotasını ve üretim planlarını konuştuk. Duman, özellikle motor üretimi alanındaki çalışmalarını altını çiziyor. 1997'de GE, NASA ve TÜBİTAK işbirliğiyle T38 askeri eğitim uçaklarının J85 motorları için yakıt tasarrufu ve itki artışı sağlayan J85 Ejektör Geliştirme Projesi'nde yer almalarına dikkat çeken Duman'ın altını çizdiği bir diğer çalışma da yine Avrupa semalarını konu alıyor.

Avrupa ülkelerinde kullanılan C130 ve C160 uçaklarının yerini alacak A400M kapsamında TP400 Motor Projesi'nde motorun ön yatak bölümü ve egzoz modülünün kendilerinin tarafından tasarlanıp üretildiğini söyleyen Duman, ana motor üreticisi olma yolunda attıkları bir diğer özel adım olarak tüm zamanların en büyük savunma sistemleri tedarik projesi olarak nitelendirilen 'Müşterek Taarruz Uçağı (JSF) F136 Motor Projesi'nde yer aldıklarını söylüyor ve ekliyor:

"Tüm bu çalışmaların bir uzantısı olarak TEI ve GE arasında 2007'de imzalanan anlaşmayla Gebze Teknoloji Serbest Bölgesi'nde kurulan Türkiye

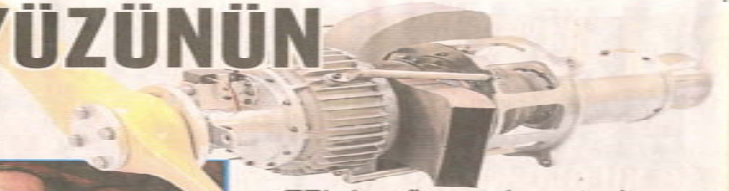

Teknoloji Merkezi, uçak motor ana üreticisi olma hedefimize hizmet ediyor. Bu projeler ve deneyimler, bizi bugün motor tasarımına yöneltti. Ve TEI-TP-1X Turboprop Motoru tamamen kendi mühendislerimiz tarafından üretildi. Tüm bu deneyimler bize, turbojet ve turboprop motorlardaki deneyimlerimizi önemli ölçüde artırmış durumda."

MOTORDA LISANSLI ÜRETİM

Bu arada 'Özgün Anka Platformu' projesinde motor modifikasyon ve geliştirme projesini sürdürdüklerinin altını çizen Akın Duman, önümüzdeki dönemde gerçekleştirecekleri çalışmaların da bugüne kadar gerçekleştirdikleri çalışmalar kadar önem taşıdığına dikkat çekiyor.

Bu kapsamda 'Genel Maksat Helikopter Projesi' kapsamında 109 adet 'Genel Maksat Helikopteri'ne güç verecek 236 motorun lisanslı üretiminin TEI ismi altında gerçekleştirileceğini bildiren Duman, Cougar Helikopterleri'ne güç veren Makila 1A1 motorlarının montajını kendilerinin yaptığını belirterek, 2011 yılında Türk Kara Kuvvetleri Komutanlığı için üç adet Makila 1A1 motorunun revizyonunu tamamlamayı planladıklarını açıkladı.

TEI, bugün uçak motorları alanında dünya çapında üretim ve tasarım merkezlerinden biri olarak nitelendiriliyor. Genel Maksat Helikopterleri ve Anka projeleri üzerinde çalışan firma, bugün NATO'nun ödülünü alan nadir isimlerden biri

300 MİLYON DOLARLIK UÇUŞ

TEI, ilk kuruluş yıllarında 3 milyon dolarlık ciro elde etmeye başlarken, giderek genişleyen üretim alanları onun ciro miktarında 300 misil artış beraberinde getirdi. Bugün, 300 milyon dolarlık cironun sahibi olan kuruluşun yıllık ihracatı ise 175 milyon dolara ulaşmış durumda. Kuruluşun yarattığı istihdam ise 1.100.

GÖKYÜZÜNE ÜRETİMDEN SATIR BAŞLARI

- Avrupa ülkelerinde askeri nakliye uçakları olarak kullanılan C130 ve C160'ların yerini alacak A400M'nin TP400 motorunun ön yatak bölümü ve egzoz modülünü tasarlayıp üretti.
- TEI-TP-1X turboprop motoru: Motor Modifikasyon ve Geliştirme Projesi'ni sürdürüyor.
- F110 motoru, NATO Awacs uçaklarına ait TF33 motoru, CASA uçaklarına ait CT7 motoru, Cougar helikopterlerine ait Makila 1A1 motoru gibi motorların depo seviyesi bakımını üstlendi.
- 30 adet F-16 Blok 50 savaş uçağının yedekleriyle birlikte 42 adet motorunun

üretimini 2009-2010 yılları içinde tamamladı.

• 75 adet motorun 12 bin, 18 bin saat ve duruma bağlı bakım ve onarımını yaptı. Tüm bunların sonucunda 2004 ve 2008 yıllarında NATO tarafından en iyi bakım ve onarım firması ödülüne layık görüldü.

• Cougar Helikopterleri'ne güç veren Makila1A1 motorlarının montaj işlemlerini 1999 ve 2001 yılları arasında yaptı. Bu yıl üç adet Makila 1A1 motorunun revizyonunu tamamlamayı planlıyor.

• Genel Maksat Helikopter Projesi kapsamında 109 helikopter için 236 adet motorun lisanslı üretimini gerçekleştirecek.